

Van schooltuin tot festivalres

Op heel wat Vlaamse scholen zijn ze druk in de weer om de leerlingen vertrouwd te maken met biologisch telen, milieuzorg en natuur. Een moestuin levert prachtig didactisch materiaal op en door samen in de natuur te werken leer je elkaar op een nieuwe manier kennen. Vijf portretten: van de kleuter- tot de landbouwschool, van Mechelen tot Zottegem.

door Maarten Byttebier, freelance / foto's RV

De kleuter- en lagere school

Naam: De Puzzel in Mechelen
Richtingen: Kleuter- en lager onderwijs
Aantal leerlingen: 50 (kleuter) en 100 (lager)
Type: Gemeenschapsonderwijs

'Oogsten in de zomervakantie? Niks van aan'

"Het hele schooljaar door zijn wij biologisch en ecologisch in de weer", zegt onderwijzeres Chris Verhuyck van kleuter- en lagere school De Puzzel in Mechelen. "Op dit moment zijn de kinderen frietjes aan het eten van aardappelen uit

de moestuin." Het is september en heel wat andere schooltuintjes liggen er wat verwilderd bij. Want net in de zomervakantie schiet alles omhoog dat het een lieve lust is en moet je oogsten, luidt een veelgehoorde verzuchting. Niet zo bij De Puzzel. "Je kunt toch perfect late aardappelen poten? Die eet je op in september. Even later is het dan weer Halloween. Dat betekent griezelen met de pompoenen uit de tuin en lekkere soep maken natuurlijk. Daarna helpen de kinderen het winterland om te

spitten en in april kun je alweer sla en radijzen zaaien, die je nog net voor de zomervakantie kunt oogsten." Verhuyck houdt duidelijk niet van stilzitten. "Een schooltuin levert prachtig didactisch materiaal op. Hoe kun je de oogstmaand beter illustreren? Of de aardappel? We proberen ook een keer per week een biofruitdag te organiseren. Inheems en uitheems fruit, gezonde voeding, bij ons leren de kinderen erover door ervan te proeven. Al lukt het niet altijd even goed om ouders ervan te overtuigen hun kind een stuk fruit mee te geven. Naar onze school komen namelijk nogal wat kansarmen en allochtonen en die houden er andere voedingsgewoonten op na of worden afgeschrikt door de hogere prijs van bio."

Vooraf de kleuters en de leerlingen van het eerste, tweede en derde zijn bezig in de moestuin. "De hogere jaren zaaien bloemen, iets waarbij je nog minder gebonden bent aan de seizoenen. De pitten van de uitgebloeide zonnebloemen worden verzameld en opnieuw geplant en zo sluiten we de kringloop zoals het in de biologische filosofie hoort. We letten er trouwens niet alleen op dat alle leerlingen erbij betrokken worden, ook de wijkbewoners proberen we te bereiken. Zo was er onlangs een compostdemonstratie waarop iedereen uitgenodigd was." De logo's van

Milieuzorg Op School (MOS) hebben ze niet zomaar verdiend. En daar stopt het niet voor De Puzzel. Een compostweek, gezonde ontbijten, de brooddozenactie van de stad Mechelen of een Europees uitwisselingsproject waarbij een leerkracht milieuvaring gaat opdoen in Kreta en de leerlingen uit de twee landen elkaar e-mails sturen, ze doen er allemaal aan mee. Best wel arbeidsintensief en dus is alle hulp – financieel of logistiek – welkom. "Omdat we de fotowedstrijd van Groen en

Groenbon en de afdeling Bos en Groen van de Vlaamse overheid wonnen, werd onze voortuin opnieuw aangeplant. Leerlingen kunnen het peterschap aanvaarden en die afvalarme voortuin helpen te onderhouden. Het is het uithangbord van onze MOS-school."

De middelbare school

Naam: Onze-Lieve-Vrouwcollege Campus Bevegem in Zottegem
Richtingen: Aso Latijn, wiskunde en wetenschappen
Aantal leerlingen: 600
Type: Katholiek

'Smakelijk om die van de Latijnse met hun vingers in de aarde te zien groeien'

"Wij hebben te weinig plaats om bij te bouwen, maar net daarom genoeg ruimte om leuke dingen te doen", zegt Dieter Everaert, die biologie geeft in de vierdes. Op deze zaterdagvoormiddag zit hij met een paar van zijn leerlingen in een natuurdomein met de Jeugdbond voor Natuur- en Milieustudie (JNM). Een andere groep is op bezoek op de bioboerderij De Kollebloem. Maar hij heeft het over het Onze-Lieve-Vrouwcollege Campus Bevegem in Zottegem, waar hij de lochting uit de grond gestampt heeft. En daar bleef het niet bij. Een kruidentuintje, een vlindertuin en ecologisch waardevolle groenvoorziening, het leverde de school een logo op van Milieuzorg Op School.

"In de eindtermen staat letterlijk dat we de leerlingen moeten motiveren om in contact te komen met natuurverenigingen", zegt Everaert. "Hoe ik dat praktisch organiseer? Sowieso trekken we tijdens de lessen op excursie. Daarnaast laat ik de leerlingen de keuze: ofwel maken ze een herbarium, ofwel steken ze op woensdagnamiddag of zaterdag de handen uit de mouwen in natuurreservaten onder de hoede van

restaurant

Natuurpunt of de JNM. De meesten kiezen enthousiast voor het tweede. Ze steken er trouwens heel wat van op zonder dat ze het gevoel hebben

dat ze aan het leren zijn. In hun verslag en op het examen komen ze soms met interessante zaken aandragen die we helemaal niet in de les behandeld hebben.” De aanpak heeft bovendien nog andere voordelen. “Het is verrijkend om de leerlingen eens in een niet zo schoolse

omgeving te leren kennen. En vice versa: zij leren ook mij anders kennen. Dat schept ook achteraf in de les een speciale band. Ik kan het je verzekeren: best wel smakelijk om die van de Latijnse met hun vingers in de aarde te zien wroeten.”

Is er daarnaast nog tijd om de moestuin op school te onderhouden? “Dat lukt best. De biogroenten tijdens de middaglunch serveren is praktisch moeilijk haalbaar. Maar het is nog zo interessant om bijvoorbeeld wortels te laten doorgroeien tot ze bloemen krijgen. Zo leer je de link zien met planten in het wild, ga je het belang van biodiversiteit inzien. Ook vergeten groenten als pastinaak of warmoes telen we. Of we proberen het drieslagstelsel uit waarover de leerlingen dan weer in de geschiedenisles leren. In de les Latijn leren ze de namen van de kruiden in de schooltuin, die vaak verband houden met mythologische figuren. En zo doorbreekt

milieuzorg stukje bij beetje de grenzen van het vak biologie.”

De landbouwschool

Naam: Technisch Instituut Sint-Isidorus in Sint-Niklaas
Richtingen: Tweede en derde graad tso en bso landbouw, tuinbouw en biotechniek
Aantal leerlingen: 400
Type: Katholiek

‘De zwart-witmentaliteit is gelukkig verleden tijd’

“Sinds de bse-crisis is biolandbouw opgenomen in de leerplannen van de land- en tuinbouwrichtingen van het vrij onderwijs en zijn we dus verplicht er aandacht aan te besteden in de les”, zegt directeur Luc De Bock van het Technisch Instituut Sint-Isidorus in Sint-Niklaas. “De biologische en klassieke teeltmethodes komen als evenwaardig aan bod. En dus hebben wij hier een aantal biopercelen liggen. Het verschil met de klassiek bewerkte grond is duidelijk: bij bio is het risico op mislukken groter en komt veel meer handenarbeid kijken. Op onze verkoopmomenten voor leerlingen en particulieren uit de buurt, die we drie halve dagen per week organiseren, durven we dan ook iets meer te vragen voor biogroenten en -fruit. Onze eigen groenten tijdens het middagmaal op school aanbieden, is praktisch niet haalbaar omdat we met een traiteur werken.” Met het arbeidsintensieve karakter van bio moet ook technisch adviseur en coördinator Dirk Martens rekening houden. “Een biologisch tuinbouwperceel hebben we aangelegd, een landbouwperceel nog niet. Hoe grootschaliger, hoe moeilijker het biologisch werken is. Maar klassiek groeit duidelijk naar bio toe. Zo gaan we in de klassieke land- en tuinbouw geïntegreerd te werk: ziektes bestrijden we niet meer preventief maar alleen als het nodig is.”

“De biolandbouw is dan ook een maatschappelijk gegeven waar niemand meer onderuit kan. De sector is de laatste tien jaar trouwens enorm geëvolueerd. Het is nogal wies dat onze studenten daar minstens notie van hebben.

Al was het maar omdat onbekend onbemind is. Je moet weten wat leeft bij de ander. De mentaliteit van ‘alleen het mijne is goed’ is gelukkig aan het verdwijnen. Niet dat de meeste leerlingen echt interesse tonen, maar ze staan wel open voor bio.”

“En dat is een trend die je ook in het bedrijfsleven ziet. Vanuit de klassieke landbouw is een serieuze wending merkbaar en ook bioboeren staan niet meer zo zwart-wit tegenover de gangbare landbouwers. In de buurt zijn tien jaar geleden een paar boeren omgeschakeld naar bio, die nu opnieuw gangbaar zijn gaan produceren. Of dat door de werkdruk komt, door afzetproblemen of door de druk van de omgeving, daar spreek ik mij niet over uit. Feit is dat bioboeren en klassieke landbouwers elkaar beter zijn gaan begrijpen, en dat kan ik alleen maar toejuichen. Dat wederzijdse begrip is ook iets wat wij willen overbrengen.”

(lees verder volgende bladzijde)
**Het buitenbeentje:
De freinetschool**

Naam: De Torteltuyn in Poperinge
Richtingen: Kleuter- en lager onderwijs
Aantal leerlingen: 55 (kleuter) en 100 (lager)

Type: Freinetschool

'Wij runnen het enige 'echte' restaurant op het Folkfestival van Dranouter'

Zou het symbolisch zijn? Tot vorig schooljaar huisde freinetschool De Torteltuyn in een oude Poperingse boerderij. "We hadden er inderdaad een biologisch moestuintje. Het woonhuis en de schuren waren omgebouwd tot klaslokalen. Maar dat had ook nadelen. De gebouwen waren zo oud dat we dit jaar ergens anders onderdak moesten zoeken", getuigt coördinator Philippe Gryson van de kleuter- en lagere school. "Maar het biologische gedachtegoed ligt ons dus na aan het hart. De koffie op school komt van de wereldwinkel en elke dag eten de kinderen een stuk biofruit, ook de kleuters. In de les zit die filosofie even goed verweven. We beginnen de dag met een kringgesprek, waarbij de kinderen iets mogen vertellen of meebrengen. In de duiding van de leerkracht schemert de bezorgdheid voor het milieu en een rechtvaardiger wereld zeker door. Dat is trouwens een mentaliteit die je ook volgens de eindtermen van het basisonderwijs moet bijbrengen."

De biogroenten uit de tuin liggen 's middags niet op het bord van de leerlingen. "Er eten maar weinig leerlingen een warme maaltijd op school. Bovendien valt de oogst jammer genoeg in de zomervakantie. Maar Dirk Hebben, een papa uit de buurt die bioboer is, brengt wel het biofruit naar school dat de leerlingen te eten krijgen. Even wouden we van de school ook een afhaalpunt voor groentepakketten van de biolandbouwcoöperatie Atalanta maken, maar een interne discussie over oneerlijke concurrentie stak daar een stokje voor. Niet elke zelfstandige kan zomaar zijn producten op school beginnen te verdelen, dus mag ook Atalanta dat niet, was de redenering. Hoewel ik persoonlijk nog altijd achter het idee sta. Kom Op Tegen Kanker verdeelt hier toch ook zijn folders?"

Het meest trots is de coördinator op het vegetarische restaurant dat enkele Torteltuyn-ouders en -leerkrachten vrijwillig runnen op het Folkfestival van Dranouter. "Het idee is ontstaan toen we een manier zochten om als startende school wat geld te verzamelen. Intussen stonden we al negen keer met een grote eettent op het Folkfestival. En alleen bij ons eet je uit een 'echt' bord met 'echt' bestek. Terwijl alle andere kramen met wegwerpmateriaal werken, staan wij van 's morgens vroeg tot een gat in de nacht af te wassen met Ecover. Maar het loont. Al was het maar omdat we ook al heel wat muzikanten na hun optreden mochten verwelkomen in ons 'restaurant'." "Een groot deel van het menu is bio", getuigt bioboer Dirk Hebben, die in de werkgroep zit die het restaurant organiseert. "Maar om 100 procent voor bio te gaan, dat zien sommige leden van de werkgroep niet zitten vanwege het grote prijsverschil bij sommige producten. Helaas kun je zonder 100 procent op je uithangbord niet 'biorestaurant' zetten." Een ministerieel besluit moet dit najaar trouwens tegemoet komen aan die verzuchting.

Traiteurs, cateraars en restaurants die bioproducten gebruiken en zich daarop laten controleren, mogen van dan af op hun menukaart of op een uithangbord vermelden dat bepaalde producten biologisch zijn (zie ook het opiniestuk p. 6).

Wil je meer weten of deelnemen aan het

**Bio integreren in vak-
opleiding en landbouw-
school**

In 2001 organiseerde Blivo, het expertisecentrum voor biologische landbouw, een introductie cursus in de biologische landbouw voor leraars van het secundair landbouwonderwijs. Uit een evaluatie van ALT kwamen positieve aanbevelingen en ideeën om leraars en scholen te ondersteunen. Omdat daar tot nu toe niets mee gedaan is, wil BioForum daar nu verandering in brengen. De Vlaamse koepelorganisatie wil ervoor zorgen dat bio beter geïntegreerd en geïntroduceerd raakt in bestaande vakopleidingen in secundaire landbouw- en niet-landbouwscholen, hogescholen en universiteiten.

In een eerste stap inventariseert beleidsmedewerkster Sabine Caremans in de maanden september en oktober de interesse en het bestaande aanbod in de scholen. Doel is om alle opleidingen op secundaire scholen, hogescholen en universiteiten in kaart te brengen die aansluiten bij het thema biologische landbouw, verwerking of voeding en om contactpersonen op te snorren binnen deze verschillende onderwijsinstellingen. Nadien peilt Caremans naar de interesse in het thema, het reeds bestaan van een vak of activiteit rond bio, het bestaan van projecten en thesissen rond dit onderwerp, enz. De resultaten van deze bevraging zullen bekendgemaakt worden in één van de volgende BIOvisies.

Leraars, docenten, professoren in opleidingen op secundaire scholen, hogescholen en universiteiten die willen meewerken, kunnen zich opgeven als contactpersoon voor de inventarisatie en bevraging op volgend email-adres: sabine.caremans@bioforum.be

MOS-project waaraan de eerste twee scholen meewerken? www.milieu Zorg op school.be